הלוקח עובר חמורו פרק ראשון בכורות ג.

מסורת הש"ס

א) ל"ק מ"ז, ב) נ"ק מד., ג) נ"ז סס, ד) [ערוכין נג.: ומ"ק], ה) [חולין מב. ומ"ק], ו) לקמ' ל"ק, ז) הכי ליקמיה שפי תד מכדי מאשר דמיה כו'. ל"ק, ח) [מלין טו.], ט) ל"ק, י) שיך נע"ב, כ) דהוי ענין אחר ל"ק, ל) כשנפלה מקלת ל"ק, מ) [סנהדרין עח.], נ) [מ"ש תוס' מנחות יא: ד"ה ר"י ברבי אבא וכתוס' חולין פח. ד"ה ור"ל], ס) כה כל תד מוסיף. ל"ק, ע) [כנ: ומס ד"ה לאחר], פ) נרמיון רבא. ל"ק, צ) [ומ"ש תוס' סנהדרין עח. ד"ה הסוגיא].

הגהות הב"ח

(א) גמ' עד שעורה בדמיו מבירה: (ב) שם אמר ר' יוחנן ומ"מ מקרא אחר: (ג) רש"י ד"ה ורב אחדא: וכו' לא חשיב דעובד כוכבים אלא: (ד) ד"ה אי אלעזר לא מיחייב: (ה) ד"ה אם מוכר לעובד כוכבים אלא: (ו) ד"ה אם אין מ"ש בו אם אם:

רבינו גרשום

מאי לאו. האי דקתני אע"פ שאינו רשאי אבהמה קאי דאין נותנין לו בקבלה למחצית (שכר) (הוולד) וה"ה לר' יהודה דאין מוכרין בהמה לעובדיה: לא אעובר קאמר. דאינו רשאי דכיון דמעוברת היא כשנותנה לו בקבלה אסור משום עובר. אבל אם אינה מעוברת ורוצה למכור לעובר אכתי לא ידענן: דיקא נמי דקתני אותו ובדמיו ש"מ דאעובר קאי ומיהא ליכא למשמע לר' יהודה אם מוכר בהמה לעובריה אי לא: הא דקתני קונסין וכו' מסייע ליה לר' שמעון בן לקיש: הא דקתני עד עשר ברמיו דוקא הוא דאם העובד כוכבים (מגרידו) [מעליהן] עד עשר ברמיו קונסין אותו שיתן לו עד עשרה ברמיו ריפדנו או לאו דוקא עשר אלא גזומא בעלמא קאמר לא אשמועינן דמיתייבין אותו לפדותו אפי' יותר משויו אבל לא כל כך עד עשר: עד מאה ברמיו. מרנקיט נכי עבד מאה ידות יותר מרמיו ש"מ דהאי עשרה דאמר גבי בהמה דוקא קאמר דאי לאו דוקא דיתני נמי (כעבד) [בעבד] עשרה: לעולם נכי בהמה לאו דוקא ושאני בעבד משום הכי נקיט מאה ולא אמר נמי עשר דכל יומא מפקע ליה מצעות כי הנייה לעובד כוכבים משום הכי קונסין ליה הכי: איכא דאמרי דקאמר ר"ל נבי בהמה [עד מאה] וכולא מילתא תאני בענינא אחרינא: תנן בו' עד עשרה ברמיו היינבא דרבי שמעון בן לקיש דאמר עד ק': לא קשיא. דגבי מכירה משום הכי קונסין ליה עד ק' דפסקה מינה דלגמרי זבנה: קבלנות כו' הילכך עד עשר קונסין ליה טפי לא: דוקא או לאו דוקא הא דקתני עד מאה ברמיו דוקא ממש עד מאה או לאו דוקא אלא גזומא קתני משום דמכר לה דקונסין אותו יותר ויותר מכדי דמיה אבל לא כולי האי אבל בקבלנות יותר מכדי דמיה יהיב אבל לא כולי האי כמוכר: עד עשרה ברמיו. דלהך לישנא תאני איפכא למילתיה דר' יהושע. ומדקאמר נבי עבד עשרה ברמיו ונבי בהמה ק' ש"מ דהאי ק' דנבי בהמה לאו דוקא דהשתא ומה עבד דכל יומא מפקע ליה מצעות לא קאמר אלא עשרה ברמיו כ"ש בהמה וש"מ לאו דוקא: לעולם דוקא קאמר. בבהמה שמאה ונבי עבד משום הכי אמר עד עשרה ותו לא דשאני עבד דלא הדר ליה ברצונו אצל ישראל רבו דמאחר שמכרו רבו לעובד כוכבים שונא את רבו ולא בעי למהדר ליה הלכך לא קנסינן ליה לרבו טפי אלא עד עשרה ברמיו. ומותבינן בהמה מ"ש אמרינן דעד מאה ברמיו משום דקא הדרא הבהמה לרבה דלא איכפת לה אם תחזיר ואי משום הכי הוא דבבהמה הדרא אי הכי מ"ט דאמרינן עד מאה ליקנסיה דליפרוק לה (אפי' טפי ממאה) [טפי חד] ברמיה אלא הא דאמרינן בעבד עשרה טפי לא לאו משום טעמא דאהדורי הוא אלא מילתא דלא שכיחא הוא דליזבון איניש עבדייה (גר) לעובד כוכבים ומילתא דלא שכיחא לא קנסו ביה אלא עד עשרה ובבהמה שכיחא דזבנה וגזרו והשתא ליכא למימר ליקנסיה גבי בהמה טפי (ממאה) [חד] דהא לא חלינן שעמא לא בעבד ולא בבהמה משום דהדרא: קדש לי כל בכור. מקצת בכור משמע דאפי' אין לישראל חלק בכולו אלא במקצתו חייב לפדותה: עד דאיכא כוליה. בכור של ישראל לא מיחייב: דאפילו בכל דהו אית לה חלק בגויה מיחייב: דובשא משמע. דרוביה דישראל הוי רבנן סברי האי דכתיב כל למלייה דעד דלהוי כוליה דישראל לא מיחייב: לגרועיה. דאפי' כל דהו דישראל חייב: ולימא ליה לעובד כוכבים שקול אוניין וזיל. ויהיב לבכור להכן ואי לא חזי לאמזמה חזי למיכליה לכהן וקשיא לרב הונא: רב חסדא אמר אם יש לו לעובד כוכבים כשהוא חי כגון הירך עם החלל שלה עם העוקץ (עם) [עד] החלל ובלילה ואע"פ שעדין מפרכסת נבילה דחשובה היא כמתה: ורבא אמר אפי' יש לו חלק בדבר שעושה אותו טרפה אילו נטל חלקו כגון מן הארכובה ולמעלה פטור מן הבכורה דלא יכול למיכר לה שקול חלקך וזיל דשארא לא חזי קא סבר טריפה לא חיה ר"ב חדש ובמתה דמיא אילו נטל חלקו: אמרוה כו' דלא פליגי רב חסדא ורבא אתא דרב הונא דהאי דאמר רב הונא אפי' אזנו. בי בבבור עצמו קאמר והאי דקאמר רב חסדא ורבא באמו דרב הונא מבריא ליה באמו כותחיהו ואינהו סברי כו כותיה: אמר להו רב פפא. ודאי פליגי דרב הונא מבריא ליה באמו כבן ואינהו נמי מבריא להו בו כבאמו מאי שנא בו כו': מתקיף לה מר בר רב אשי. לכולהו מ"ש דשותפות דעובד כוכבים פטר בדבר שעושה טרפה או נבלה מנפלים בכור דאע"ג דלאו בני חיותא נינהו והוויין נבלה גמורה קדשי בכבורה ורעריכין קבורה: ומנלן דקדשי דכתב שגר מן הבהמה כל שיוצא מן הבהמה ראשון אפילו נפל קדוש התם בנפלים כיון דלא ערוב בהו חולין דליתי לעובד כוכבים שום שותפות בהו קרינא בהו כל בכור דישראל וקדשי אפי' בנבלה:

מאי לאו אבהמה לא אעובר דיקא נמי דקתני קונסין אותו עד עשרה בדמיו שמע מינה מסייעא [ט] (ליה) לריש לקיש [י] דאמר ריש לקיש [יא] המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין אותו [יב] עד עשרה בדמיה דוקא או לאו דוקא תא שמע [יג] דאמר רבי יהושע בן לוי [יד] המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסין אותו עד מאה בדמיו שאני עבד דכל יומא ויומא מפקע ליה ממצות ואיכא דאמרי אמר ריש לקיש [טו] המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין אותו עד מאה בדמיה תנן והנותן לו בקבלה אף על פי שאינו רשאי קונסין אותו עד עשרה [טז] בדמיה מבירה פסקה מיניה קבלנות לא פסקה מיניה דוקא או לאו דוקא תא שמע דאמר ר' יהושע בן לוי המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסין אותו עד עשרה בדמיו שאני עבד דלא הדר ליה בהמה מאי טעמא משום דקא הדרא ליה ניקנסיה טפי חד אלא עבד מילתא דלא שכיחא היא וכל [יז] מילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן: וחכמים אומרים כל זמן שיד העובד כוכבים כו': אמר רבי [יח] יהושע ושניהם מקרא אחד דרשו [יט] כל בכור גו' רבנן סברי בכור מקצת בכור משמע כתב רחמנא כל עד דאיכא כוליה ורבי יהודה סבר בכור כוליה בכור משמע כתב רחמנא כל דאפילו כל דהוא איבעית אימא דכולי עלמא בכור רובא משמע מר סבר כל משמע למלויי אתא ומר סבר לגרועי אתא וכמה תהא שותפות של עובד כוכבים ותהא פטורה מן הבכורה [כא] אמר רב הונא אפילו אזנו מתקיף לה רב נחמן ולימא ליה שקול אזנך וזיל איתמר רב חסדא אמר דבר שעושה אותו נבלה ורבא אמר דבר שעושה אותו טריפה במאי קמיפלגי בטריפה חיה למאן דאמר דבר שעושה אותו טריפה קסבר [כב] טריפה אינה חיה ולמאן דאמר דבר שעושה אותו נבלה אבל טריפה חיה אמרוה רבנן קמיה דרב פפא הא דרב הונא ורב חסדא ורבא לא פליגי הא בו הא באמו אמר להו רב פפא מאי שנא בו דבעינן כל בכור וליכא אמו נמי בעינן [כג] כל מקנך תזכר וליכא [כד] אלא לא שנא מתקיף לה מר בר רב אשי מאי שנא מנפלים דאף על גב דלאו בני חיותא נינהו קדשי [כה] דאמר מר [כו] פטר שגר בהמה שגר בבהמה התם כיון דלא עריבו בהו חולין קרינא בהו בבהמה כל בכור הכא כיון דעריבו בהו חולין לא קרינא בהו כל בכור ר' אלעזר לא על לבי מדרשא אשכחיה לרבי אסי א"ל מאי אמור רבנן בי מדרשא א"ל הכי

מ"ש מנפ"ים. אע"ג דהתם הכא נמי מי נמי הוה ליה לעובד כוכבים ביה דבר שעושה אותו נבילה ליקדום חלק הישראל אע"ג דלאו בר חיותא הוא: [כז] אפי' מוס קל. ואפי' אין לעובד כוכבים שותפות אלא בחזה אם היה טוטל חלקו אינה לא נבלה ולא טרפה אלא מוס קל בעלמא פטורה מן הבכורה: הכי

דחי שאני עבר דלא הדר ליה וגימא דוקא בבהמה ובעבר ולזה הפי' יש לנו להשוותם דוקא או לאו דוקא. תוס' חיצוניות: ג) כל בכור (משום) קדש לי בכור: ד) דאמר מר פטר וכו'. תי' דאמרי' בספרי מה בהמה נפלים פטורים אף אדם כן דכתיב נפלים פטורים הבא אחריו דהנפל קדוש משגר בהמה ואף אדם כן. גי': ה) ויש הרבה דרשות שאין להשוותן שה. נ"א ס"י אבל שאר דרשות שהם כענין זה אין להשוותם חד דהכא וחד דשה ואפי' מקצת וכו': ו) מאי שנא מנפלים אע"ג דהתם כתב שגר הוה ליה למילף ונשוה כל הדרשות בענין אחד נדרוש כל מקנך או נילף נפלים משותפות כדי להשוות הדרשות בענין אחד ושנו נדרוש לדרשא אחריתי וכו' לשון תוספות הרא"ש:

עין משפט נר מצוה

ו א מי' פ"ב מהלכות שנת הלכה ג. ומא לאחין סה טוש"ע י"ד סי' קנא סעיף ד:
ז ב מי' פ"ח מהלכות מכירה ה: הלי ג ומוש"ע י"ד סי' רסו סעיף ס:
ח ב מי' פ"ד מהלכות בכורות הלי ג [ופ"ב מהלכות בכורים הלי מין ומא עשין קמה טוש"ע יד סי' שכ סעיף ד:
ט ד מי' שם [ופס] טוש"ע שם סעיף ג:

תורה אור השלם

1. קַדֶּשׁ לִי כָל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא: שמות יג ב
2. כָּל פֶּטֶר רֶחֶם לִי וְכָל מִקְנְךָ תִּזְכָּר פֶּטֶר שׁוֹר וָשֶׂה: שמות לד יט
3. וְהָעֲבַרְתָּ כָל פֶּטֶר רֶחֶם לַיְ וְכָל פֶּטֶר שֶׁגֶר בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ הַזְּכָרִים לַיְ: שמות יג יב

מוסף רש"י

עד עשרה ברמיה דוקא או לאו דוקא. ולפי כגון מיניה קונסין ליה עד דמיהן ואמרמה נמנאת הוא דנקט [ג"מ ד"ה נקנסיה טפי חד. מכדי דמיה היה לן לקונסו יותר מן העבד ומו לא. ומאחל ומעמא משום הכהנה לא. ומה אין מתן אלא כדי דמיה ואמה קונסי מי עד ק' אמי ל' בחזרה זו [שם]. מילתא דלא שכיחא היא. שימכרהו לעובד כוכבים [שם]. טריפה אינה חיה. אין מיפה לטיות [חולין מב.]. ולא הלכה מתקיימת שמים ושלש בנים [שם].

שיטה מקובצת

א) עד עשרה ברמיו דוקא אי לאו דוקא. פ"ה דלאו דוקא דלא קנסי ליה כולי האי ושמא טפי נמי קנסי ליה ומכו' ולי"נ דאיך נסתפק אי אמרינן לאו דוקא דלא קנסי כולי האי דא"כ הא דקתני עד עשרה ליתא ועוד מאי האי דמשני שאני עבד וכו' הלא לאדון נמי דמייתי סייעתא ת"ש דהני דוקא סבר שפיר טעמא דעבד מפקי ליה ממצות דמשום הכי אמרינן בבהמה עשרה ובעבד מאה להכי נראה לר"י לפרש דאמ' טפי מעשרה קנסינן ומייתי ת"ש המוכר עבדו וכו' והוה ס"ד דבהמה תעבד שוין וא"כ עד עשרה לאו דווקא דהכא אמרי' מאה דוקא יהן שוין ודחי לעולם אימא לך הכא והכא דוקא ועבד קנסי' טפי משום דמפקי ליה ממצות: ב) המוכר בהמה כו' קונסין אותו עד מאה ברמיו דוקא או לאו דוקא תא שמע ת"ש המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסים אותו עד עשרה ברמיו ובכרמו לא מפקי ליה ממצות ואיכא דאמרי אמר ריש לקיש המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין אותו עד מאה ברמיו תנן הנותן לו בקבלה אף על פי שאינו רשאי קונסין אותו עד עשרה ברמיו דלא הדר ליה בהמה מאי טעמא משום דקא הדרא ליה ניקנסיה טפי חד אלא עבד מילתא דלא שכיחא היא וכל מילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן: וחכמים אומרים כל זמן שיד העובד כוכבים כו': אמר רבי יהושע ושניהם מקרא אחד דרשו כל בכור גו' רבנן סברי בכור מקצת בכור משמע כתב רחמנא כל עד דאיכא כוליה ורבי יהודה סבר בכור כוליה בכור משמע כתב רחמנא כל דאפילו כל דהוא איבעית אימא דכולי עלמא בכור רובא משמע מר סבר כל משמע למלויי אתא ומר סבר לגרועי אתא וכמה תהא שותפות של עובד כוכבים ותהא פטורה מן הבכורה אמר רב הונא אפילו אזנו מתקיף לה רב נחמן ולימא ליה שקול אזנך וזיל איתמר רב חסדא אמר דבר שעושה אותו נבלה ורבא אמר דבר שעושה אותו טריפה במאי קמיפלגי בטריפה חיה למאן דאמר דבר שעושה אותו טריפה קסבר טריפה אינה חיה ולמאן דאמר דבר שעושה אותו נבלה אבל טריפה חיה אמרוה רבנן קמיה דרב פפא הא דרב הונא ורב חסדא ורבא לא פליגי הא בו הא באמו אמר להו רב פפא מאי שנא בו דבעינן כל בכור וליכא אמו נמי בעינן כל מקנך תזכר וליכא אלא לא שנא מתקיף לה מר בר רב אשי מאי שנא מנפלים דאף על גב דלאו בני חיותא נינהו קדשי דאמר מר פטר שגר בהמה שגר בבהמה התם כיון דלא עריבו בהו חולין קרינא בהו בבהמה כל בכור הכא כיון דעריבו בהו חולין לא קרינא בהו כל בכור ר' אלעזר לא על לבי מדרשא אשכחיה לרבי אסי א"ל מאי אמור רבנן בי מדרשא א"ל הכי

ורבי יהודה סבר בוליה בכור משמע. תימה פ' כסוי הדם (חולין דף פח. ופס) אמר איפכא רבי יהודה אומר דמו מקלת דמו ורבנן סברי כל דמו ופר"ת דהיא משום דהם כולו דם ומשמע כתב רחמנא דמו מקלת דמו כדאמר הכא כתב כל דאפי' כל דהו וקשה דהתם דרש ר"ש דמו לחלק ועוד לפי מה שפסק ר"ת כר' יהודה כדפרישית פ"ק דגיטין (דף ז: ופס ד"ה אמר) קשה הלכתא דהלכתא דאין הלכה כר' יהודה דהכא כדאמר בסמוך לית דתם להא דר' יהודה דאמר שותפות עובד כוכבים מיינם על כן יתכן לפרש דאין לדמות אלא מה שהש"ס מדמה דהיא דבהולה אפי' מקלת כתולים דפ' הבא על יבמתו (יבמות דף נט.) ובפרק אלמנה ניזונת (כתובות דף לז:) מדמה להו לאלונתא דמקלת כסף ככל כסף דהיינו דמו אהדדי [ב] זהו ענין אחר כשנתמעטו בתולים ונשאיירו מקצתם כאילו נשאיירו כולן וכן כסף כתובה [ג] נשאר מקלת מן לה מזונות כאילו נשאר כולו [ד] ויש הרבה דרשות שאין להשוותן שה אפי' מקלת שה דאפילו ר' אלעזר ורבנן ס' אומו ואת בנו (חולין דף עט:) ופ' הזרוע (שם דף קנב.) ופלוגתא דרבי יהודה בן בתירא ורבנן [ה] אכל נפש ואפי' נשוה הייתי דדמו להך דהכא לא מקשה הא דפסקין הכא דלא כר' יהודה והתם קאמר בית דתם להא דר' שמעון דאמר לא אמרינן מקלת כסף ככל כסף דאדרבה מייעתא דהלכתא כרבנן דבכור מקלת בכור משמע אי לאו כל והתם נמי בתולה מקלת בתולים כמשמע עוד י"ל דלא מקשה דר' יהודה אדרבי יהודה משום דסתמא דקלא אייתי בסתם בהמה שהן שלהן ואין לעובד כוכבים שותפות בהן הלכך אי לאו כל מוקמי ליה לקרא בכוליה בכור אי נמי משום דכתיב (במדבר ג) כל בכור בישראל ובישראל משמע כוליה דאמר פרק מצות חליצה (יבמות דף קב.) ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל אבל בעלמא משמע שפיר מקצת [ו]

רב חסדא אמר דבר שעושה אותה נבלה רבא אמר דבר שעושה אותה טריפה. פ"ק דתמורה (דף יא:) גרים איפכא גבי אומר רגלה של זו עולה ומהגרסות הפוכות היא זו והיא דהתם עיקר דאמר רב חסדא מודה רבי יהודה בדבר שעושה אותה טריפה רבא אמר בדבר שעושה אותה נבילה רב ששת אמר בדבר שמתה [ז] כו' מר מוסיף לדאמריה ונענין זה יתכן דאמר הכא רב הונא אזנו רב חסדא מוסיף טרפה רבא מוסיף נבילה וכה"ג פ' המפלת (נדה כג.) גבי גוף אטום עד לאמרכה ומד מוסיף עד שיהא ואמר רבא אמר רב הסד [ח] ושטו נקוב אמו טמאה לידה אפי' [ט] גרס רבא בשמעתא לפי שהוא בתר רב חסדא לא קשה דרבא מדרבא התם לאע"ג דושטו נקוב טריפה (ומיה) לא מדמו לאמרכון עד לאמרכוה [י]:

הא דרב הונא ורב חסדא ורבא לא פליגי. הא פשיטא דרב חסדא ורבא דגר פליגי אלא ה"ק הא דרב הונא לא פליגא אדרב חסדא ורבא: כתב קרא הוה לן למילף מהתם אי נפלים נילף משותפות דכתיב כל בכור ונשוה כל הדרשות בענין אחד: אלא

תוספות

ו א מי' פ"ב מהלכות שנת הלכה ג. ומא לאחין סה טוש"ע י"ד סי' קנא סעיף ד:
ז ב מי' פ"ח מהלכות מכירה ה: הלי ג ומוש"ע י"ד סי' רסו סעיף ס:
ח ב מי' פ"ד מהלכות בכורות הלי ג [ופ"ב מהלכות בכורים הלי מין ומא עשין קמה טוש"ע יד סי' שכ סעיף ד:
ט ד מי' שם [ופס] טוש"ע שם סעיף ג:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com